

Η Σεξουαλική Παρενόχληση στο Ελληνικό Ποινικό Δίκαιο (Ν. 3488/2006)*

της Ε. Συμεωνίδου - Καστανίδου**

Στην εισήγηση εξετάζεται το πρόβλημα της σεξουαλικής παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο. Αρχικά ερευνάται η πραγματική έκταση του προβλήματος, ακολουθεί η καταγραφή του τρόπου αντιμετώπισής του στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τέλος αναλύεται η τυποποίηση της σεξουαλικής παρενόχλησης ως αυτοτελούς πλέον ποινικού αδικήματος στο ν. 3488/2006. Επισημαίνονται τα προβλήματα της νέας διάταξης και προτείνεται η κατάργησή της και η θέσπιση ενός νέου κυρωτικού κανόνα, ενταγμένου στον Ποινικό μας Κώδικα. [σελ. 15-25]

1. Το πρώτο ερώτημα που έχει να απαντήσει κανείς όταν εξετάζει έναν νέο κυρωτικό κανόνα είναι ποιο πρόβλημα έρχεται να αντιμετωπίσει. Αποτελεί με άλλα λόγια η σεξουαλική παρενόχληση στον χώρο της δουλειάς σήμερα ένα τέτοιας έντασης κοινωνικό πρόβλημα, ώστε να δικαιολογείται η ειδική ποινική του αντιμετώπιση;

* Εισήγηση σε εκδήλωση που οργάνωσε ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης στις 30 Μαΐου 2007, με θέμα: «Σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας. Ν. 3488/06: Η νομική αντιμετώπιση ενός αθέατου εφιάλτη».

** Καθηγήτρια Ποινικού Δικαίου στο ΑΠΘ

Η πρώτη έρευνα που έγινε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, σε δείγμα 9.000 ατόμων, έδειξε ότι το ποσοστό εκείνων που είχε υποστεί σεξουαλική παρενόχληση ανερχόταν στο 88%

Τα στοιχεία που εισφέρουν οι σχετικές έρευνες είναι αποκαλυπτικά. Η πρώτη έρευνα που έγινε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, σε δείγμα 9.000 ατόμων, έδειξε ότι το ποσοστό εκείνων που είχε υποστεί σεξουαλική παρενόχληση ανερχόταν στο 88%. Σε αντίστοιχες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε 11 ευρωπαϊκά κράτη κατά τη δεκαετία 1987 - 1997, το ποσοστό ανερχόταν στο 30 - 50%. Ακόμα και σε μία πιο περιορισμένη έρευνα που έγινε στην Ελλάδα, το 2003, από το Κέντρο Ερευνών για θέματα Ισότητας, το ποσοστό της σεξουαλικής παρενόχλησης ορίστηκε στο 10%.

Το πρόβλημα λοιπόν υπάρχει και είναι σοβαρό. Και μολονότι αφορά σε κάποιο βαθμό και τους άνδρες, η σεξουαλική παρενόχληση παραμένει, ακόμα και σήμερα, στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων πρόβλημα των γυναικών, που επιβεβαιώνει και διαιωνίζει τα στερεότυπα του γυναικείου ρόλου. Αποτελεί λοιπόν δομικό πρόβλημα των σύγχρονων κοινωνιών.

2. Παρά την έκταση του φαινομένου, η ευρωπαϊκή κοινότητα άρχισε να ασχολείται με αυτό αρκετά αργά, μόλις στα μέσα της δεκαετίας του '80, όταν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με Ψήφισμά του ζήτησε από την Επιτροπή να συντάξει σχετική Οδηγία, μετά την αναγκαία μελέτη.

Η μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 1987 έδειξε ότι το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης στην εργασία αποτελούσε πράγματι σημαντικό πρόβλημα για εκατομμύρια γυναικών σε ολόκληρη την Ευρώπη, με πιο ευάλωτες ομάδες τις διαζευγμένες, τις χήρες, τις νέες και νεοεισερχόμενες στην αγορά εργασίας, γυναίκες με αναπηρίες και γυναίκες προερχόμενες από φυλετικές μειονότητες. Ομοφυλόφιλοι και νέοι άνδρες διαπιστώθηκε ότι αποτελούσαν επίσης πολλές φορές θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης. Οι δράστες του εγκλήματος ήταν συχνά προϊστάμενοι του θύματος, σε πολλές όμως περιπτώσεις και ομοβάθμιοι συνάδελφοί του ή πελάτες.

Το πρώτο σημαντικό κείμενο που εκδόθηκε με

βάση τη μελέτη αυτή, ήταν μία Σύσταση της Επιτροπής της 27ης Νοεμβρίου του 1991, όπου για πρώτη φορά περιγραφόταν το διακύβευμα της σεξουαλικής παρενόχλησης στην εργασία. Όπως σημειώνεται στη Σύσταση, η συμπεριφορά αυτή δεν θίγει μόνο την τιμή του ατόμου, αλλά μπορεί να έχει καταστροφικά αποτελέσματα τόσο για την υγεία, όσο και για την εργασιακή του απόδοση. Η αγωνία και το άγχος που προκαλούνται από τη σεξουαλική παρενόχληση οδηγούν συνήθως εκείνους που την υφίστανται να ζητούν άδεια λόγω ασθένειας, να είναι λιγότερο αποτελεσματικοί όταν εργάζονται ή και να εγκαταλείπουν συχνά την εργασία τους, κάτι που περιορίζει τις δυνατότητες επαγγελματικής τους εξέλιξης. Η σεξουαλική παρενόχληση έχει επίσης επιπτώσεις και στους υπόλοιπους εργαζόμενους, έστω κι αν δεν την υφίστανται άμεσα, καθώς «μολύνει» όλο τον εργασιακό χώρο. Τέλος, η σεξουαλική παρενόχληση έχει αρνητικές συνέπειες, όπως επισημαίνεται, και για τους εργοδότες, γιατί επηρεάζει αρνητικά την αποδοτικότητα της επιχειρήσεών τους.

Η αναλυτική, ωστόσο, περιγραφή των επιπτώσεων του φαινομένου δεν συνοδεύτηκε, όπως θα περίμενε κανείς, από μία αντίστοιχα αναλυτική περιγραφή του ίδιου του φαινομένου. Στη Σύσταση διατυπώθηκε μόνον ένας εξαιρετικά ευρύς ορισμός του, που κάλυπτε κάθε «προσβολή της αξιοπρέπειας εφόσον στηριζόταν στη διαφορά φύλου», χωρίς να θεωρείται καν αναγκαία η ύπαρξη μίας συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα. Χρειάστηκε να περάσουν 11 χρόνια, μέχρις ότου στην Οδηγία 73 του 2002, επιχειρηθεί η διατύπωση ενός νέου στενότερου ορισμού, ο οποίος ωστόσο στηρίζεται και πάλι σε μια σειρά από αξιολογικές και εξαιρετικά ασαφείς έννοιες. Στην Οδηγία ορίζεται ειδικότερα ότι η σεξουαλική παρενόχληση προϋποθέτει συμπεριφορά σεξουαλικού χαρακτήρα που μπορεί να είναι λεκτική, μη λεκτική ή σωματική η οποία

Η σεξουαλική παρενόχληση έχει επίσης επιπτώσεις και στους υπόλοιπους εργαζόμενους, έστω κι αν δεν την υφίστανται άμεσα, καθώς «μολύνει» όλο τον εργασιακό χώρο

Μια υπάλληλος έφθασε να κατηγορήσει για σεξουαλική παρενόχληση το δήμαρχο μιας επαρχιακής πόλης στις ΗΠΑ επειδή είχε αναρτήσει στο δημαρχιακό μέγαρο ιμπρεσσιονιστικό πίνακα που απεικόνιζε μία γυναίκα με γυμνό το ένα της στήθος

πρέπει να εκδηλώνεται με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας του ατόμου, ιδίως με τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος.

Η Οδηγία αυτή του 2002 καταργήθηκε ήδη και αντικαταστάθηκε από την Οδηγία 54 του 2006, η οποία ωστόσο δεν αλλοίωσε τον ορισμό της σεξουαλικής παρενόχλησης.

3. Ας δούμε τώρα πώς αντιμετωπίστηκε το πρόβλημα στο ελληνικό ποινικό δίκαιο.

Στο μέτρο που η σεξουαλική παρενόχληση θίγει, όπως ειπώθηκε, σημαντικότερα αγαθά του ατόμου, θα περίμενε κανείς ότι το ποινικό μας οπλοστάσιο θα ήταν ήδη επαρκές, ανεξάρτητα από τις ευρωπαϊκές Οδηγίες.

Ποινικές διατάξεις υπήρχαν πράγματι, μολονότι, όπως θα δούμε, όχι απολύτως επαρκείς. Ήταν οι διατάξεις για την εξύβριση, όταν το προσβαλλόμενο μέγεθος ήταν μόνον η τιμή, η διάταξη του άρθρου 337 ΠΚ, που καλύπτει κάθε βάνουση προσβολή της αξιοπρέπειας στον τομέα της γενετήσιας ζωής όταν γίνεται με ασελγείς χειρονομίες ή προτάσεις που αφορούν ασελγείς πράξεις, η διάταξη του άρθρου 330 ΠΚ, για την παράνομη βία, που καλύπτει και την εκβιαστική απαίτηση μίας σεξουαλικού χαρακτήρα πράξης, ενώ τέλος, υπήρχαν ακόμα οι διατάξεις των άρθρων 343 και 347 ΠΚ για την τέλεση ασελγών πράξεων με κατάχρηση μιας υπηρεσιακής σχέσης εξάρτησης.

Ο Έλληνας νομοθέτης ωστόσο, όταν αποφάσισε να ασχοληθεί με το θέμα της σεξουαλικής παρενόχλησης, αγνόησε πλήρως -όπως άλλωστε αναμενόταν- τις ρυθμίσεις του Ποινικού Κώδικα. Η ενασχόλησή του βέβαια ήρθε καθυστερημένα. Ενώ όφειλε να ενσωματώσει την Οδηγία του 2002 το αργότερο μέσα στο 2005, ο ν. 3488 ψηφίστηκε το καλοκαίρι του 2006, όταν μάλιστα η Οδηγία που υποτίθεται ότι ενσωμάτωνε στο ελληνικό δίκαιο είχε ήδη αντικατασταθεί από την Οδηγία του 2006.

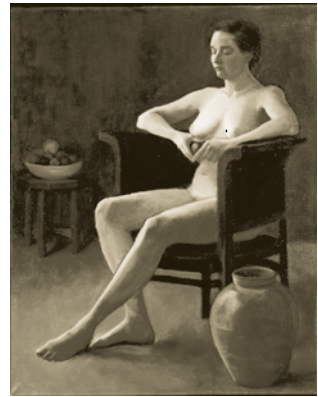
Παρά την καθυστέρηση, η διάταξη για το έγκλημα της σεξουαλικής παρενόχλησης εμφάνιζε

μία προφανή -αλλά όχι και πρωτόγνωρη για τα ελληνικά δεδομένα- προχειρότητα.

Ουσιαστικά, το μόνο που έκανε ο Έλληνας νομοθέτης ήταν να αντιγράψει στο άρθρο 3 του νομοσχεδίου τον ορισμό για τη σεξουαλική παρενόχληση όπως ακριβώς περιλαμβάνόταν στην Οδηγία του 2002 και στη συνέχεια να αναγάγει σε ποινικό αδίκημα κάθε «διάπραξη σεξουαλικής παρενόχλησης».

Στην Αιτιολογική Έκθεση του νομοσχεδίου, η θέσπιση του νέου κυρωτικού κανόνα δικαιολογήθηκε με το επιχείρημα ότι η σεξουαλική παρενόχληση διαφέρει εννοιολογικά από την προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας, όπως περιγράφεται στο άρθρο 337 ΠΚ., χωρίς ωστόσο να διευκρινίζεται ειδικότερα πού ακριβώς εντοπίζεται η διαφορά αυτή. Δεν έγινε επίσης καμία αναφορά στα εγκλήματα της παράνομης βίας ή της ασέλγειας με κατάχρηση εξουσίας.

Ωστόσο, με αυτό το περιεχόμενο η διάταξη ήταν εμφανώς αόριστη, καθώς ο ορισμός της σεξουαλικής παρενόχλησης στην Οδηγία του 2002 περιέχει, όπως ήδη ειπώθηκε, μια σειρά από αξιολογικές έννοιες με ασαφές και απροσδιόριστο περιεχόμενο. Στην έννοια της σεξουαλικής παρενόχλησης θα μπορούσε χωρίς δυσκολία να υπαχθεί και η διατύπωση φιλοφρονήσεων, το κλείσιμο του ματιού ή ακόμα και ένα έντονα προσηλωμένο βλέμμα, εφόσον υποτεθεί ότι ο «δράστης» τέτοιου είδους πράξεων απέβλεπε στο να δημιουργήσει ένα περιβάλλον εκφοβιστικό, εξευτελιστικό ή ταπεινωτικό για το θύμα. Θα άξιζε να αναφέρουμε εδώ ότι με τέτοιου είδους ευρύτατους ορισμούς, μια υπάλληλος έφθασε να κατηγορήσει για σεξουαλική παρενόχληση τον δήμαρχο μίας επαρχιακής πόλης στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής επειδή είχε αναρτήσει στο δημαρχιακό μέγαρο ιμπρεσιονιστικό πίνακα που απεικόνιζε μία γυναίκα της οποίας διακρινόταν γυμνό το ένα στήθος. Η υπάλληλος δήλωσε ότι με την απεικόνιση αυτή προσβαλλόταν η αξιοπρέπειά της και ο πίνακας απομακρύνθηκε άμεσα, προκειμένου να αποφευχθεί μία ποινική δίωξη για το έγκλημα

της σεξουαλικής παρενόχλησης.

Η αοριστία της διάταξης επισημάνθηκε και από την Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής, η οποία στη σχετική της Έκθεση ανέφερε ότι μπορεί ο νομοθέτης να επαναλαμβάνει τον ορισμό της Οδηγίας του 2002, οι Οδηγίες όμως διατυπώνονται με ευρύτητα γιατί απευθύνονται σε χώρες με διαφορετικά νομικά συστήματα και αποσκοπούν στην κάλυψη και τη δημιουργία σημείων αναφοράς και επαφής με επιμέρους εθνικές νομοθεσίες. Παρέχουν απλώς κατευθυντήριες γραμμές στον εθνικό νομοθέτη και κατά συνέπεια δεν επιβάλλεται η κατά λέξη μεταφορά τους. Αντίθετα μάλιστα, στον τομέα του ουσιαστικού ποινικού δικαίου, η ανάγκη προσαρμογής είναι απολύτως επιτακτική, ενόψει της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της νομιμότητας, που επιτάσσει τη θέσπιση σαφών ποινικών διατάξεων, στα πλαίσια των οποίων πρέπει να περιγράφεται λεπτομερώς η αξιόποινη συμπεριφορά.

Παρά το γεγονός ότι συχνά η διατύπωση επιφυλάξεων από την Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής δεν λαμβάνεται υπόψη, στη συγκεκριμένη περίπτωση, η διάταξη τελικώς απεσύρθη και με τροπολογία που κατατέθηκε μόλις μία ημέρα πριν από την κατ' άρθρο ψήφιση του νομοσχεδίου, ο νομοθέτης εγκατέλειψε πλήρως την έννοια της «σεξουαλικής παρενόχλησης», όπως την ορίζει στο άρθρο 3 του νόμου. Με βάση τη νέα διατύπωση, έγκλημα σεξουαλικής παρενόχλησης θεωρείται πλέον ότι διαπράττει, «όποιος τελεί την πράξη του άρθρου 337 παρ. 1 ΠΚ, εκμεταλλεόμενος την εργασιακή θέση του παθόντος ή τη θέση προσώπου που έχει ενταχθεί σε διαδικασία αναζήτησης εργασίας».

Έτσι, ενώ αρχικά είχε δηλώσει ο νομοθέτης ότι το άρθρο 337 ΠΚ δεν αρκεί για να καλύψει τις πράξεις της σεξουαλικής παρενόχλησης, τελικά, όχι μόνο περιορίστηκε σε αυτό, αλλά επιπλέον διαμόρφωσε τη σεξουαλική παρενόχληση ως ειδική μορφή προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας, απαιτώντας επιπλέον στοιχεία για τη συγκρότησή της. Με

τον τρόπο αυτό αποδεικνύεται η πλήρης σύγχυση που υπάρχει ακόμα και σήμερα για το ακριβές περιεχόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης.

Σχετικά με τη νέα αυτή διάταξη θα πρέπει τώρα να παρατηρηθούν τα ακόλουθα:

– Για την τέλεση του εγκλήματος απαιτούνται πλέον, όπως ειπώθηκε, ασελγείς χειρονομίες ή προτάσεις που αφορούν ασελγείς πράξεις. Ως ασελγείς χειρονομίες νοούνται πράξεις που περιέχουν σωματική επαφή και ανάγονται στη σφαίρα της γενετήσιας ζωής, χωρίς όμως να έχουν την ένταση των ασελγών πράξεων. Έτσι ένα φιλί στο στόμα ή ένα χάδι στο στήθος ή τους μηρούς θεωρείται ασελγής χειρονομία. Η πρόταση αντίθετα που αφορά ασελγείς πράξεις δεν περιέχει μεν σωματική επαφή, πρέπει όμως να αναφέρεται υποχρεωτικά στην τέλεση πράξεων αυξημένης βαρύτητας στον χώρο της γενετήσιας ζωής, όπως είναι η συνουσία ή τα υποκατάστατά της. Επομένως, προτάσεις που αφορούν μικρότερης βαρύτητας πράξεις, όπως λ.χ. πρόταση για ένα φιλί, ή μία θωπεία στο στήθος, μόνον ως μορφές εξύβρισης μπορούν να αντιμετωπιστούν.

Έτσι όμως γεννιούνται ήδη τα πρώτα προβλήματα. Στον Ποινικό Κώδικα οι διατάξεις των άρθρων 337 και 361 έχουν την ίδια ποινή. Η αρχή της αναλογικότητας, θα επέβαλε επομένως ίσης βαρύτητας συμπεριφορές όταν τελούνται υπό τους ίδιους όρους, να αντιμετωπίζονται με την ίδια ποινή. Αυτό όμως δεν είναι πλέον εφικτό, εφόσον οι όροι της εργασιακής απασχόλησης δεν λαμβάνονται υπόψη στα εγκλήματα κατά της τιμής.

– Αναγκαία επίσης προϋπόθεση για να εφαρμοστεί η διάταξη του άρθρου 337 ΠΚ -και επομένως πλέον και η διάταξη για τη σεξουαλική παρενόχληση- είναι να προσβάλλεται βάναυσα η αξιοπρέπεια του άλλου στο πεδίο της γενετήσιας ζωής. Βάναυση θεωρείται η προσβολή όταν γίνεται κατά τρόπο ιδιαίτερα αγενή και συνεπάγεται σοβαρή μείωση της τιμής.

Το πότε ωστόσο η προσβολή είναι βάναυση αποτελεί ένα δύσκολο αποδείξιμο μέγεθος. Αρκεί να

Η ενασχόλησή του Έλληνα νομοθέτη ήρθε βέβαια καθυστερημένα. Ενώ όφειλε να ενσωματώσει την Οδηγία του 2002 το αργότερο μέσα στο 2005, ο Ν. 3488 ψηφίστηκε το καλοκαίρι του 2006, όταν μάλιστα η Οδηγία που ενσωμάτωνε στο ελληνικό δίκαιο είχε ήδη αντικατασταθεί.

Με βάση το νέο νόμο, για να υπάρχει σεξουαλική παρενόχληση πρέπει ο δράστης να ενεργεί εκμεταλλευόμενος την εργασιακή θέση του παθόντος [...] Εκμετάλλευση γίνεται δεκτό ότι υπάρχει όταν ο δράστης επωφελείται από μία κατάσταση, τη χρησιμοποιεί δηλαδή ως ευκαιρία για να πετύχει κάποιο σκοπό

αναφέρουμε ως παράδειγμα, μία υπόθεση που απασχόλησε πρόσφατα τον Άρειο Πάγο (ΑΠ 844/01, ΠοινΧρ 2002, σ. 318.). Ο προϊστάμενος μίας εργαζόμενης νέας κοπέλας κατηγορούνταν για προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειάς της γιατί, αφού της είχε υπαγορεύσει ένα κείμενο, στη συνέχεια την αγκάλιασε και προσπάθησε να αγγίξει το στήθος της. Ο Άρειος Πάγος αναίρεσε εν μέρει την απόφαση λόγω ασάφειας, γιατί δεν διευκρινιζόταν σε αυτή αν ο προϊστάμενος είχε πιάσει το στήθος της κοπέλας προκλητικά ή αν την είχε αγκαλιάσει κάτω από το στήθος λέγοντάς της παράλληλα, «άφησέ με να αγγίξω το στήθος σου». Κατά τον Άρειο Πάγο, η μία ή η άλλη εκδοχή θα μπορούσε να επηρεάσει το χαρακτηρισμό της προσβολής της αξιοπρέπειας ως βάνουσης.

Στον εργασιακό όμως χώρο ελάχιστη σημασία έχει αν η προσβολή είναι πράγματι βάνουση ή όχι. Ακόμα κι αν ο προϊστάμενος στη συγκεκριμένη περίπτωση αγκάλιασε την κοπέλα κάτω από το στήθος και της ζήτησε να το αγγίξει, σημαντικό είναι ότι μαζί με την αναμφισβήτητη – έστω και μη βάνουση – προσβολή της τιμής της, έχει θιγεί παράλληλα η ελευθερία της να εργάζεται στον συγκεκριμένο χώρο, όπως πηγάει από το αναφαίρετο δικαίωμά της στην εργασία. Το στοιχείο αυτό δεν μπορεί να αξιολογηθεί με τον νέο νόμο, αφού τέτοιου είδους συμπεριφορές, μόνον ως μορφές εξύβρισης, με την περιορισμένη ποινή του άρθρου 361 ΠΚ μπορούν να αντιμετωπιστούν.

– Με βάση επίσης τον νέο νόμο, για να υπάρχει σεξουαλική παρενόχληση πρέπει ο δράστης να ενεργεί τις πιο πάνω πράξεις, εκμεταλλευόμενος την εργασιακή θέση του παθόντος ή τη θέση προσώπου που έχει ενταχθεί σε διαδικασία αναζήτησης εργασίας. Εκμετάλλευση γίνεται δεκτό ότι υπάρχει όταν ο δράστης επωφελείται από μία κατάσταση, τη χρησιμοποιεί δηλαδή ως ευκαιρία για να πετύχει κάποιο σκοπό, χωρίς όμως να προϋποτίθεται κατ' ανάγκη μια σχέση υπηρεσιακής εξάρτησης. Έτσι το έγκλημα μπορεί εξίσου να τελεστεί από ομοβάθμιους συναδέλφους ή πελάτες όπως και από ιεραρχικά ανωτέρους.

"LET'S SEE IF I HAVE GOT THIS RIGHT, MR. EVERIDGE - YOU WANT TO LODGE A COMPLAINT THAT YOU HAVE NOT BEEN OFFERED ANY SEXUAL HARRASSMENT AT WORK?"

[Στον Επίτροπο Ίσων Ευκαιριών]
«Για να δούμε αν το έχω καταλάβει σωστά κ. Έβεριτζ, θέλετε να καταγγείλετε ότι δεν σας παρενόχλησαν ποτέ σεξουαλικά εν ώρα εργασίας;»

Με την εξομοίωση όμως αυτή παραβλέπεται πλήρως το γεγονός ότι στη δεύτερη περίπτωση η πράξη δεν προσβάλλει μόνο την αξιοπρέπεια του ατόμου, αλλά πρωταρχικά τη γενετήσια ελευθερία του.

– Τέλος, η διάταξη για τη σεξουαλική παρενόχληση, όπως τελικά διαμορφώθηκε, δεν καλύπτει τη βαρύτερη μορφή της, τον σεξουαλικό, δηλαδή, εκβιασμό για την τέλεση των ασελών πράξεων, όταν αυτός στηρίζεται σε κατάχρηση μιας υπηρεσιακής σχέσης εξάρτησης ή της ανάγκης για εύρεση εργασίας.

Η συμπεριφορά αυτή εξακολουθεί λοιπόν να αντιμετωπίζεται με τις γενικές διατάξεις που υπήρχαν ήδη από τη θέσπιση του Ποινικού Κώδικα, η εφαρμογή των οποίων, όμως, αφενός δεν καλύπτει σε όλη του την έκταση το φαινόμενο και αφετέρου οδηγεί σε προφανώς άτοπα αποτελέσματα. Έτσι σήμερα, αν ένας εργοδότης, εκμεταλλεζόμενος την εργασιακή του σχέση με τον άνδρα υπάλληλό του τον εξαναγκάζει να τελέσει μαζί του παρά φύση ασέλγεια, η πράξη αυτή τιμωρείται με ποινή φυλάκισης από 3 μήνες μέχρι 5 χρόνια, ως προσβολή της γενετήσιας ελευθερίας. Αν αντίθετα ο εργοδότης, με τους ίδιους όρους, τελεί ασελείς πράξεις με γυναίκα εργαζόμενη η πράξη αυτή κατ' αρχήν δεν τιμωρείται ως γενετήσια προσβολή και μόνον ως μία μορφή παράνομης βίας μπορεί να αντιμετωπιστεί, η οποία επισύρει όμως ποινή φυλάκισης το πολύ ενός έτους εφόσον αποδειχθεί η ύπαρξη απειλής. Ωστόσο με την ποινή αυτή δεν μπορούν πράγματι να

αξιολογηθούν οι σοβαρές επιπτώσεις που έχει για τη ζωή του ατόμου η συγκεκριμένη πράξη. Μόνον η κατάχρηση μιας σχέσης εξάρτησης από δημόσιο υπάλληλο τιμωρείται σήμερα ως προσβολή της γενετήσιας ελευθερίας που αφορά και τα δύο φύλα και αυτή όμως προϋποθέτει την ύπαρξη υπηρεσιακής εξάρτησης, δεν καλύπτει επομένως τις περιπτώσεις που το άτομο αναζητά ακόμα δουλειά.

4. Από τα παραπάνω προκύπτει ευκρινώς ότι ο κυρωτικός κανόνας που προστέθηκε στο ποινικό μας σύστημα όχι μόνο δεν επεκτείνει το αξιόποιο, αφού καλύπτει μόνο πράξεις που ήταν ήδη αξιόποινες, αλλά δημιουργεί επιπλέον σοβαρά προβλήματα σ' ό, τι αφορά την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, ενώ κρατά σημαντικά μειωμένη την ποινική προστασία των γυναικών έναντι εκείνης που προσφέρεται στους άνδρες.

Είναι γι' αυτό παρήγορο το γεγονός ότι ήδη κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου στη Βουλή ο τότε Υπουργός Απασχόλησης, αναγνωρίζοντας προφανώς την προχειρότητα του εγχειρήματός του, είχε δηλώσει ότι θα έπρεπε ίσως στη σχεδιαζόμενη τροποποίηση του Ποινικού μας Κώδικα να διαμορφωθεί μία νέα διάταξη για τη σεξουαλική παρενόχληση. Αυτή είναι βέβαια, απ' όσο μπορώ να γνωρίζω, η πρώτη φορά που ψηφίζεται ένας κυρωτικός κανόνας και την ίδια στιγμή επισημαίνεται η ανάγκη της κατάργησής του. Ωστόσο, ο νέος κυρωτικός κανόνας για τη σεξουαλική παρενόχληση πρέπει πράγματι να καταργηθεί και να αντικατασταθεί από μία διάταξη που θα αποδίδει με σαφήνεια το περιεχόμενο της αξιόποινης συμπεριφοράς.

5. Για τη διαμόρφωση της νέας αυτής διάταξης θα πρέπει νομίζω να ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία:

(1) Η σεξουαλική παρενόχληση είναι μια προσβολή στον τομέα της γενετήσιας ζωής, άρα η τυποποίησή της θα μπορούσε να ενταχθεί στο 19ο Κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους του ΠΚ, όπως έχουν κάνει και άλλοι ευρωπαίοι νομοθέτες.

(2) Η σεξουαλική παρενόχληση δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ως μία ενιαία αξιόποινη συμπεριφορά, γιατί περιλαμβάνει εμφανώς δύο αυτοτελείς πράξεις: Η πρώτη είναι η προσβολή μόνο της τιμής στη γενετήσια σφαίρα, και η δεύτερη είναι η προσβολή της γενετήσιας ελευθερίας μέσω άμεσων ή έμμεσων εκβιασμών που προέρχονται από τους ιεραρχικά ανωτέρους ή γενικότερα από άτομα που μπορούν να επηρεάζουν την επαγγελματική εξέλιξη του θύματος.

(3) Σ' ό, τι αφορά τις πράξεις που θίγουν απλώς την τιμή, οι κοινές διατάξεις για την προστασία της φαίνονται απολύτως επαρκείς. Δεν θα χρειαζόταν λοιπόν ένας επιπλέον κυρωτικός κανόνας. Σ' ό, τι αφορά όμως τις πράξεις που περικλείουν άμεσο ή έμμεσο εκβιασμό, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Στην περίπτωση αυτή χρειάζεται πράγματι μία νέα διάταξη που θα καλύπτει ουσιαστικά τον χώρο μεταξυ βιασμού και παράνομης βίας, και θα τιμωρεί κάθε ασελγή χειρονομία ή πράξη ή την πρόταση για την τέλεσή τους, εφόσον πραγματοποιείται από πρόσωπα που μπορούν να επηρεάσουν την επαγγελματική πρόοδο του θύματος. Η τέλεση των ασελών πράξεων με τον ίδιο τρόπο θα πρέπει να συνιστά επιβαρυντική περίπτωση.

Ωστόσο, ανεξάρτητα από την αλλαγή αυτή, όταν και αν γίνει, όσα συνέβησαν στον χώρο του ποινικού δικαίου δημιουργούν εύλογες ανησυχίες. Γιατί η αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης προϋποθέτει κατά κύριο λόγο την ανάπτυξη πολιτικών πρόληψης του φαινομένου, και αυτές μπορούν να στηριχθούν μόνο σε ένα πραγματικό και ειλικρινές ενδιαφέρον της Πολιτείας να ανατρέψει τα παραδοσιακά στερεότυπα σχετικά με τον ρόλο των δύο φύλων. Στη συγκεκριμένη ωστόσο περίπτωση, το κράτος, με τους εκπροσώπους του, έδειξε να αντιμετωπίζει την ψήφιση του νέου νόμου ως μία τυπική εκπλήρωση των υποχρεώσεων του έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μία τέτοια αντιμετώπιση δεν δημιουργεί δυστυχώς αισιοδοξία σχετικά με την πολιτική που πρόκειται να ακολουθηθεί.

Αυτή είναι βέβαια,
απ' όσο μπορώ
να γνωρίζω,
η πρώτη φορά
που ψηφίζεται ένας
κυρωτικός κανόνας
και την ίδια στιγμή
επισημαίνεται
η ανάγκη της
κατάργησής του.